

REGION
SÖRMLAND

**REGIONENS TANDVÅRDSSTÖD
FÖR VUXNA**

Information för kommunpersonal

Informationen riktar sig till medicinskt ansvariga
sjuksköterskor, biståndsbedömare, LSS-handläggare,
enhetschefer, sjuksköterskor och omvårdnadspersonal i Sörmland.

2021-01-01

Innehåll

Särskilda tandvårdsstöd för vuxna	3
Vem har rätt till nödvändig tandvård och uppsökande verksamhet?	4
Tandvårdskort.....	5
Erbjudande om munhälsobedömning	6
Uppsökande verksamhet.....	7
Syftet med den uppsökande verksamheten.....	7
Munhälsobedömning.....	7
Munvårdsutbildning.....	8
Avvikelsehantering.....	8
Ansvarsfördelning.....	9
Nödvändig tandvård	10

Särskilda tandvårdsstöd för vuxna

Regionens tandvårdsstöd

Regionerna har ett lagstadgat ansvar för att lämna ekonomiskt stöd till viss tandvård för vuxna med olika sjukdomar och funktionshinder. Stöden gäller från och med det år patienterna fyller 24 år

Regionens tandvårdsstöd består av:

- **Nödvändig tandvård och uppsökande verksamhet (N-tandvård)** är det stöd som är det mest omfattande och som kommunerna medverkar i.
- **S-tandvård** eller tandvård vid kortvarig sjukdomsbehandling är ett samlingsbegrepp för 13 olika grupper där tandvården blir beviljad för att den är medicinskt motiverad. Tandläkaren skickar underlag och kopia på läkarremiss till regionens tandvårdsenhet. Där bedöms om patienten har rätt till S-tandvård.
- **F-tandvård** är ett samlingsbegrepp för 11 grupper där tandvården blir beviljad för den som har stora svårigheter att sköta sin munhygien eller att genomgå tandvårdsbehandling pga. långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. Ett särskilt läkarintyg krävs som skickas till regionens tandvårdsenhet. De berättigade får därefter ett blått tandvårdskort som visar att personen omfattas av F-tandvård.

Den uppsökande verksamheten är avgiftsfri, medan patienterna betalar enligt hälso- och sjukvårdens avgiftssystem för tandvårdsbehandling. Patienterna har, med vissa undantag, rätt att välja vilken vårdgivare som ska utföra behandlingen.

Särskilt tandvårdsbidrag genom Försäkringskassan

Personer som har en sjukdom eller funktionsnedsättning som medför risk för försämrad tandhälsa kan få ett särskilt tandvårdsbidrag (STB). Detta ingår inte i regionens tandvårdsstöd utan administreras av Försäkringskassan. Man får 600 kr per halvår, från Försäkringskassan, att använda till undersökning eller förebyggande behandling.

Du kan läsa mer om samtliga tandvårdsstöd som administreras av regioner respektive Försäkringskassan i denna [lathund](#) om olika stödformer.

Vem har rätt till nödvändig tandvård och uppsökande verksamhet?

Intentionerna är att stöd ska ges till personer som på grund av funktionshinder eller stort omvårdnadsbehov har svårt att söka tandvård själva och inte har förmåga att sköta sin munhygien. De målgrupper som har rätt till nödvändig tandvård och uppsökande verksamhet finns angivna i Tandvårdslagen § 8a.

- **Personer som omfattas av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.** Någon ytterligare bedömning av dessa personers behov av vård- och omsorgsinsatser ska inte ske utan kommunens beslut om att individen omfattas av bestämmelserna i lagen är bindande. I Sörmland finns inget krav på att personerna ska ha pågående LSS-insatser.
- **Personer med ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser.** För att få ett tandvårdskort ska man ha en sådan funktionsnedsättning, exempelvis vid demens, fysiskt funktionshinder eller svår kronisk sjukdom, att man behöver hjälp med sin personliga omvårdnad.

Med *varaktigt* menas att behovet förväntas kvarstå minst ett år. Förbättringsutsikten ska bedömas vara liten (vid stroke görs en bedömning om möjlighet att få del av tandvårdsstödet tidigast sex månader efter insjuknandet). Det handlar följaktligen inte om tillfälliga sjukvårdsinsatser i hemmet, t ex efter en sjukhusvistelse, utan om ett mer omfattande och varaktigt behov av vård och omsorg.

Med *omfattande insatser* menas personlig omvårdnad under större delen av dygnet dvs. minst tre gånger/dygn samt larm eller tillsyn under natten. Detta gäller oavsett vem som genomför omvårdnaden. Även vård och omsorg som ges av anhörig eller närstående ska ingå i bedömningen av omfattningen. Kan man utföra sin personliga omvårdnad själv, men måste ha tillsyn och påminnelse minst tre gånger dag för att det ska bli gjort, kan man också ha rätt till tandvårdskort.

Med *personlig omvårdnad* avses till exempel hjälp med på- och avklädning, toalettbesök, att sköta daglig hygien och att äta och dricka.

Avgörande för rätten till tandvårdsstödet är inte boendeformen utan det individuella omvårdnadsbehovet.

Även personer som har en psykossjukdom eller en annan psykisk störning och som varat längre än ett år omfattas. Sjukdomen ska ha medfört ett omfattande funktionshinder som gör att de inte av egen kraft förmår uppsöka tandvården eller inser sitt behov av tandvård. Läkarintyg om långvarig och allvarlig psykisk störning ska finnas och vara utfärdat av läkare med specialistkompetens inom allmänmedicin eller psykiatri.

Tandvårdskort

För personer som har bedömts berättigade till nödvändig tandvård och uppsökande verksamhet utfärdas ett tandvårdskort. Patienten betalar samma avgifter som för öppen hälso- och sjukvård. Dessa avgifter får räknas in i högkostnadsskyddet.

Korten, som är vita och i kontokortsformat, ska visas upp för tandvårdspersonalen i samband med tandvårdsbesök.

Det är regionens kontaktperson inom respektive kommun, vanligtvis den medicinskt ansvarige sjuksköterskan, som utser de personer som ska utfärda underlag för tandvårdskort. Utfärdare av underlag är oftast biståndshandläggare, LSS-handläggare eller sjuksköterskor på särskilda boenden. För att få rätt att utfärda underlag ska de aktuella personerna ha gått Region Sörmlands webbutbildning om tandvårdsstödet.

Den som lämnar underlag ska känna till personens behov av vård och omsorg och bedöma att han eller hon uppfyller kriterierna för rätten till stödet. Underlaget är inte en ansökan om tandvårdsstöd och utfärdaren ska lämna underlag endast på de personer som klart uppfyller kraven för att få tandvårdsstöd.

Underlag för tandvårdskort lämnas via webben till Region Sörmlands tandvårdsenhet som sedan skickar kortet till den berättigade.

Tandvårdskortet kan innebära en mycket stor ekonomisk förmån, varför det är viktigt att utfärdaren är väl insatt i reglerna. Tandvårdskort som utfärdas på felaktiga grunder dras in av tregonen. Rutinen för detta är att kommunens utfärdare av underlaget meddelar den som felaktigt har fått tandvårdskort och kortet makuleras.

Erbjudande om munhälsobedömning

Alla som är berättigade ska skriftligt erbjudas en avgiftsfri munhälsobedömning. Utfärdarna erbjuder munhälsobedömning i samband med att underlag för tandvårdskort ska lämnas till regionen.

Det är viktigt att erbjudandet görs så att den enskildes medbestämmande respekteras. Där så behövs kan erbjudandet till berättigad ske via anhörig, god man eller kontaktperson som åt den berättigade accepterar eller avböjer erbjudandet. Accepterandet av en munhälsobedömning innebär samtidigt ett medgivande om att uppgifter om hälsotillstånd och medicinering får lämnas ut till tandvårdspersonalen.

Om den berättigade tackat ja till en munhälsobedömning tar den vårdgivare som ansvarar för den uppsökande verksamheten kontakt enligt de uppgifter som har angivits i underlaget på webben. Detta för att samordna och planera munhälsobedömning.

Även personer som tackar nej till munhälsobedömning har rätt att få nödvändig tandvård på valfri tandvårdsklinik. Den enskilde har möjlighet att senare ändra ett ställningstagande om munhälsobedömning.

Följande år ska kommunen lämna ett nytt erbjudande om munhälsobedömning till de personer i särskilda boenden som tidigare har tackat nej, de som tackat ja får en munhälsobedömning automatiskt.

Uppsökande verksamhet

Den uppsökande verksamheten består dels av ett erbjudande om ett årligt, avgiftsfritt, hembesök av tandhygienist för munhälsobedömning och dels av munvårdsutbildning för omvårdnadspersonal. En person som är berättigad till uppsökande verksamhet kan inte själv välja vårdgivare utan den vårdgivare som har avtal med regionen utför munhälsobedömningen.

Syftet med den uppsökande verksamheten

Det övergripande syftet är att de berättigade får en god daglig omvårdnad avseende mun och tänder. Den som är berättigad till uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård ska inte behöva känna smärta på grund av odontologiska problem som går att åtgärda.

Munhälsobedömning

Munhälsobedömningen innehåller:

- en bedömning av munhåla, tänder och eventuella tandersättningar samt behovet av daglig munvård
- en individuell rådgivning och instruktion om den dagliga munvården till den enskilde och/eller till omvårdnadspersonal/anhörig. Skriftlig information lämnas på ett så kallat munvårdkort
- en preliminär bedömning av behovet av nödvändig tandvård
- ett erbjudande om nödvändig tandvård, d.v.s. en fråga om berättigad vill ha en undersökning och eventuell erforderlig behandling. Information ges om att han/hon fritt kan välja tandläkare som utför den nödvändiga tandvården.
- i förekommande fall remiss till den tandvårdsklinik personen önskar för nödvändig tandvård.

Deltagande av personal/närstående

Vid munhälsobedömningen ska ansvarig personal finnas med för att kunna ge upplysningar om individens allmänstatus och speciella problem samt ta del av den information och instruktion om den dagliga munvården som ges. Det är lämpligt att anhörig eller kontaktperson ges möjlighet att närvara vid munhälsobedömningen.

När tandvårdspersonalen registrerar epidemiologiska uppgifter lämnar omvårdnadspersonalen den information som tandvårdspersonalen behöver avseende tuggförmåga och eventuell smärta.

Omvårdnadsansvarig sjuksköterskas journalföring

En smärt- och infektionsfri munhåla är viktig för både hälsa och livskvalitet. Den individuella vårdplaneringen bör även innefatta munvården. Resultatet av munvårdsbedömningen bör ingå i kommunens patientjournal.

Munvårdskort

I samband med munhälsobedömning skriver tandhygienisten ett munvårdskort. På kortet noteras uppgifter om munstatus och eventuellt behov av hjälp med munhygien. Det finns även uppgift om vilka munvårdsprodukter, t.ex. fluorpreparat eller andra profylaxmedel, som är lämpliga att använda.

Kortet ska förvaras hos individen och bör tas med vid behandling hos tandläkaren. Munvårdskortet är ingen journalhandling.

Munvårdsutbildning

Munvårdsutbildning för omvårdnadspersonal ska erbjudas årligen av den vårdgivare som ansvarar för den uppsökande verksamheten. Utbildningarna är avgiftsfria för kommunerna och vårdgivaren håller med utbildningsmaterial. Utbildningens längd kan variera beroende på utbildningsform, tidigare utbildning och verksamhetsområde, men ska omfatta minst en timme.

Kommunerna ansvarar för att berörd personal ges möjlighet att delta i utbildning och ska tillsammans med vårdgivaren planera utbildningen och anvisa lämplig lokal.

Syftet med utbildningen är att ge omvårdnadspersonalen sådan motivation samt teoretisk och praktisk kunskap att munvården blir en självklar del av helhetsvården.

Munvårdsutbildningen ska ge omvårdnadspersonalen kompetens att

- sköta den dagliga munvården
- tolka symptom och signaler som uttrycker behov av tandvård
- förstå och tillämpa behandlingsråd från tandvårdspersonal samt kunna följa instruktioner på t.ex. ett munvårdskort.

Avvikelsehantering

Avvikelse i verksamheten ska i första hand utredas och åtgärdas i samverkan med de tandvårdsföretag som upphandlats av Region Sörmland. Kopia på rapporter rörande färdigbehandlade ärenden skickas till Region Sörmlands tandvårdsenhet.

Enskild individ kan kontakta Region Sörmlands patientnämnd om vederbörande inte är nöjd.

Ansvarsfördelning

Den uppsökande verksamheten och munhälsobedömningarna förutsätter ett samarbete mellan kommuner, regionen och tandvården. Samarbetet finns formaliserat i överenskommelser mellan Region Sörmland och länets kommuner.

Region Sörmlands ansvar

- Träffa avtal med vårdgivare om uppsökande verksamhet.
- Ansvara för regler och riktlinjer för den uppsökande verksamheten.
- Utbilda nyckelpersoner i kommunerna som ska identifiera de personer som uppfyller kriterierna för N-tandvård.
- Utfärda tandvårdskort till de personer som har rätt till N-tandvård.
- Förse vårdgivaren med underlag för munhälsobedömningarna.

Kommunernas ansvar

- Utse kontaktpersoner mot regionen som även ansvarar för den interna informationen i kommunen.
- Kontinuerligt informera regionen om förändringar i organisation, antal platser i särskilda boenden samt annat som berör den uppsökande verksamheten.
- Utse personer som ska identifiera de individer som har rätt till N-tandvård.
- Informera berättigade om rätten till uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård, erbjuda munhälsobedömning samt lämna underlag för tandvårdskort till regionen via ett webbformulär.
- Lämna förnyat erbjudande om munhälsobedömning till de personer i särskilda boenden som tidigare har tackat nej.
- Omvårdnadspersonal ska delta vid munhälsobedömningar och följa rekommendationer på munvårdskorten.
- Vid behov ska omvårdnadspersonal ledsaga berörd person vid besök vid tandvårdsmottagning.
- Tillsammans med vårdgivaren planera munvårdsutbildning för omvårdnadspersonal och anvisa lämpligt utrustad lokal.

Tandvårdens (vårdgivarens) ansvar

- Genomföra årliga munhälsobedömningar på alla som har tackat ja till detta.
- Om behov av tandvård upptäcks vid munhälsobedömningen ska vårdgivaren erbjuda tandvård.
- Vårdgivaren ska kunna kontaktas för telefonkonsultationer och vid särskilda behov även för konsultationer i boendet.
- Erbjudna munvårdsutbildningar för omvårdnadspersonal.

Nödvändig tandvård

Med nödvändig tandvård avses sådan tandvård som behövs för att kunna tugga och tala på ett bra sätt. Om allmäntillståndet hos patienten inte medger någon mer omfattande behandling ska denna i stället inriktas på att motverka smärta och obehag.

Tandvårdspersonal som utfört en munhälsobedömning ska informera omvårdnadspersonalen om det finns behov av nödvändig tandvård. Munhälsobedömning är dock inte en förutsättning för att en person ska få nödvändig tandvård. Dels kan munhälsobedömning inte hunnit ha bli genomförd innan behovet av nödvändig tandvård uppstått, dels kan individen ha valt att avstå från munhälsobedömning.

Om den berättigade inte har någon egen tandläkare ska den vårdgivare som har avtal om uppsökande verksamhet kunna erbjuda nödvändig tandvård. Det är dock fritt val av tandläkare och patienten avgör själv vilken tandläkare han eller hon vill gå till.

Den vårdgivare som utför munhälsobedömningarna kan därför inte boka in en tandläkartid utan att först ha fått en individuell bekräftelse från varje enskild patient eller dennes anhörig. Det är viktigt att det fria valet beaktas av tandläkare och att informationen är tydlig om att patienten inte behöver byta tandläkare för att man tackar ja till munhälsobedömningen.

Kommunens personal ska hjälpa till att boka tider och se till att den berättigade kommer till tandläkare/tandhygienist. Vid behov ska omvårdnadspersonal eller närstående ledsaga den berättigade vid besök vid tandvårdsmottagning.

Tandvårdskortet ska visas upp vid besök på tandvårdsklinik. Besök inom allmäntandvården i Sörmland är avgiftsfria. Specialisttandvård betalas som i den öppna hälso- och sjukvården. Frikort erhålls om patientavgifterna överskrider 1 150 kr under en 12-månadsperiod.